



6 Şubat depremleri: Örgütlü ihmal bitmedi, yıkım devam ediyor

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremlerinin üzerinden üç yıl geçti. Depremler, 11 ilde çok büyük yıkımlara yol açtı ve on binlerce insanın hayatını kaybetmesine neden oldu. Kayıpların acısı hâlâ çok taze; çünkü adalet ve insanca yaşama hakkı hâlâ karşılıksız. Örgütlü ihmaller zincirine her geçen gün yeni halkalar ekleniyor. Depremi ilk gününden itibaren ihmal edilen kentlerde yıkım, bugün farklı biçimlerde devam ediyor.

Başta Hatay olmak üzere depremin yıkım yarattığı tüm illerde; tarım arazilerine enkaz yığınlarının boca edilmesi, yeniden inşa adı altında “acele kamulaştırma” yoluyla halkın geçim kaynaklarına el konulması, yıkılan konutlara karşılık yapılacak yeni yerleşimlerin sosyal konut olarak devlet tarafından bedelsiz biçimde zarar görenlere tahsis edilmesi gerekirken, “yirmi bir” metrekaarelik konteynerlerde yaşamaya devam eden binlerce insana henüz inşaatı dahi başlamamış yapılar için anahtar teslim törenlerinde “boş senet imzalatılarak” konut satılması; nitelikli okul ve hastane gibi temel kamu hizmetlerinin hâlâ güvenli mekânlarda yeterli personelle sağlanmıyor olması ve uzun süren enerji kesintileri, deprem bölgelerinde örgütlü ihmalin artık örgütlü kötülük hâline geldiğinin somut örnekleridir.

Bölgede en fazla altı ay sürmesi gereken geçici barınma hâlâ devam etmektedir. Bazı geçici barınma alanları ise sakinlerine alternatif bir yaşam alanı sağlanmadan kapatılmaktadır. Üç ayda gökdelenler ve AVM’ler üreten bir inşaat teknolojisine sahip şirketlerin büyütüldüğü bu ülkede, üç yıldır bölge halkı için sosyal konut üretilmemektedir. Çünkü konteyner kentlerde yoksullar yaşamaktadır ve ülke kaynaklarının halkın insanca yaşamasına harcanması bilinçli olarak tercih edilmemektedir.

1999 Marmara Depremi’nden bu yana her yerde ve tüm gücümüzle ifade ettiğimiz “deprem değil ihmal öldürür” sözü, 6 Şubat’tan sonra yakıcılığı artarak yeniden ve daha güçlü biçimde dile getirilmesi gereken bir gerçektir. Bunca yıkıma ve ölüme rağmen, daha fazla kâr uğruna fay hatları üzerinde depreme dayanıksız yapılar inşa edenler ve bu “örgütlü ihmale” izin verenler cezalandırılmamaktadır. Cezalandırılan sınırlı sayıdaki sorumlunun ise devlet eliyle affı gündeme getirilmektedir.

Devletlerin temel görevi halkın yaşam hakkını korumaktır

Yaşam hakkını korumak, devletlerin en temel ve vazgeçilmez yükümlülüğüdür. Devletler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ni imzaladıkları tarihten itibaren, halkın yaşam hakkını her koşulda koruyacaklarına dair **hukuki ve ahlaki bir taahhütte** bulunmuşlardır. Bu yükümlülüğün en somut ve hayati karşılık bulması gereken alanların başında ise her tür **afet** gelmektedir.

Günümüzde uluslararası insan hakları hukuku, afet yönetimini yalnızca bir “insani yardım” faaliyeti olarak değil; **önleme, koruma ve yeniden inşa sorumluluklarını içeren hak temelli bir kamu görevi** olarak tanımlamaktadır. 2004 Hint Okyanusu Tsunamisi ve 2010 Haiti Depremi sonrasında daha da netleşen; Sendai, Kyoto gibi isimlerle anılan sözleşmelerde norm hâline gelen bu yaklaşım, afetlerin tüm aşamalarında —önleme, müdahale ve iyileştirme— insan haklarının esas alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede devletler; başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere, yapısal eşitsizliklerin baskısı altında yaşayan tüm toplumsal kesimlerin özgün konumlarını merkeze alan afet risk yönetimi politikaları üretmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini bu politikaların her aşamasına entegre etmekle yükümlüdür.



Toplumsal cinsiyet eşitliğinin afet ve insani yardım politikalarında ciddiyetle ele alınması, soyut bir “duyarlılık” çağrısının sonucu değildir. Cinsiyet eşitliğinin norm hâline gelmesi için milyonlarca kadın ve çocuk ağır kayıplara ve sistematik hak ihlallerine maruz kalmıştır. 2010 Haiti Depremi sonrasında geçici barınma alanlarında kadınlara yönelik cinsel şiddetin artması; 2004 Hint Okyanusu Tsunamisi sonrasında Sri Lanka ve Endonezya’da kadınların yüzme bilmemeleri nedeniyle erkeklere kıyasla çok daha yüksek oranda hayatlarını kaybetmeleri; 2015 Nepal Depremi ve 2022 Pakistan sel felaketlerinin ardından yardımların yalnızca “hane reisi erkeklere” dağıtılması gibi kayıt altına alınmış örnekler, afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin ne denli yaşamsal olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu dönüşümün asıl itici gücü ise dünya feminist hareketinin mücadelesidir. 1995 yılında Pekin’de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilen Pekin Bildirgesi, bu mücadelenin yansıdığı en önemli Birleşmiş Milletler belgelerinden biri olmayı sürdürmektedir. Bugün, 2018’de kabul edilen CEDAW’ın 37 No’lu Genel Tavsiye Kararı, Sendai Çerçevesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gibi çok sayıda devlet tarafından kabul edilmiş belgelerde afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin vurgulanması, kadınların dünya çapındaki uzun ve bedelli mücadelesinin kazanımıdır. Bunlar devletler açısından hukuken ve siyaseten bağlayıcı sorumluluklardır.

21. Yüzyılın ilk çeyreğinde dünya, bir yandan uluslararası insancıl hukukun geliştirilmesine tanıklık ederken, diğer yandan giderek vahşileşen ataerkil ve neoliberal sistemin yarattığı insanlık suçlarına sahne olmaktadır. **Uluslararası hukuk; Suriye’de saçları kesilerek katledilen ve kaçırılan Kürt ve Alevi kadınlara, katledilen ve aç bırakılan Filistinli kadınlara ve çocuklara, kölelik koşullarında yaşamaya zorlanan Afganistanlı kadınlara ve yıllarca ağır cinsel şiddete maruz bırakılan yoksul çocuklara karşı işlenen suçlar karşısında işlevsiz hâle getirilmiştir.** Kimin yaşamının korunmaya değer bulunduğu açıkça sergilendiği bu süreçte, insanlığa bu suçlar seyrettirilirken, afetlerde uluslararası insancıl hukukun uygulanmasından vazgeçilmesi beklenmektedir.

Tam da bu nedenle, afetlerde uluslararası insancıl hukukun uygulanmasından asla vazgeçmiyor; afetleri önlemek ve riskleri azaltmak konusunda isteksiz, yetersiz ve ihmalkâr olan siyaset anlayışını reddediyoruz. “Kader” söylemiyle örtülen kayıpların politik sorumluluğunu görünür kılmak için çalışıyor; afet risklerinin önlenmemesini yalnızca bir yönetim hatası değil, açık bir insan hakları ihlali olarak tanımlıyoruz.

Geçtiğimiz yıl 8 Şubat’ta Afetler ve Kadın Politikaları Kurultayı’nda bir araya gelen kadınlar olarak, bu örgütlü ihmal ve örgütlü kötülüğün karşısına, feminist mücadelenin hafızasından süzülen örgütlü ihtimam ve dayanışmayı koyuyoruz.

Yayınını bu mesajla birlikte duyurduğumuz sosyal medya hesaplarımızı takip ederek ve paylaşımlarımızı çoğaltarak bu mücadeleye katılmanızı bekliyoruz.

Yaşasın kadın dayanışması.

Afetler ve Kadın Politikaları Kurultayı

6 Şubat 2026

iletisim@afetkadinkurultayi.org